40- EDEB, TERBIYE VESAIREYE AIT LAFIZLARLA BAHSI
1- Dehre Sövmenin Yasaklanmasi Babi
2- Üzüme Kerm Demenin Keraheti Babi
3- Köle, Cariye, Efendi ve Seyyid Kelimelerini Kullanmanin Hükmü Babi
4- Insanin : Nefsim Habis Oldu, Demesinin Mekruh Olusu Babi
5- Misk Kullanmak, Miskin En Güzel Koku Olmasi, Feslegeni ve Güzel Kokuyui Reddetmenin Keraheti Babi
Bu Hadislerden Çikarilan Hükümler:

40- EDEB, TERBIYE VESAIREYE AIT LAFIZLARLA BAHSI

1- Dehre Sövmenin Yasaklanmasi Babi

1- (2246) Bana Ebu't-Tâhir Ahmed b. Amr b. Serh ile Harmele b. Yahya rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Ibni Vehb haber verdi. (Dedi ki) : Bana Yûnus, Ibni Sihab'dan rivayet etti. (Demis ki) : Bana Ebû Seleme b. Abdirrahman haber verdi. (Dedi ki) : Ebû Hüreyre sunu söyledi : Ben Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem} 'i söyle buyururken isittim:
«Allah (Azze veCelle) : Âdemoglu d eh re sövüyor, halbuki dehr benim. Gece ve gündüz benim yed-i kudretimdedir.» buyurdu.
2- (...) Bize bu hadîsi Ishâk b. Ibrahim ile Ibni Ebî Ömer de rivayet ettiler. Lâfiz Ibni Ebî Ömer'indir. Ishâk ahberanâ; Ibni Ebî Ömer ise haddesenâ tâbirlerini kullandilar. (Dediler ki) : Bize Süfyan Zührî'den,
o da Ibnü MüseyyeVden, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti ki: Resûlüllah (Sallailahü Aleyhi ve Sellem) söyle buyurmuslar:
«Allah (Azze ve Celle) : Âdemoglu bana eza veriyor, deh re sövüyor. Halbuki dehir benim. Gece ile gündüzü döndürürüm.» buyurdu.
3- (...) Bize Abd b. Humeyd de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdür-rezzâk haber verdi. (Dedi ki) : Bize Ma'mer Zührî'deii, o da Ibni Müsey-yeb'den, o da Ebû Hüreyre'den naklen haber verdi. Söyle demis : Resûlüllahi Sallailahü Aleyhi ve Sellem) buyurdular ki :
«Allah (Azze ve Celle) : Âdemoglu bana ezâ ediyor. Vay dehrin musibetine! diyor. Sizden biriniz sakin : Vay dehrîn musibetine! demesin. Çünkü dehîr benim, gecesini gündüzünü döndürürüm, diledigim zaman ikisini de tutarim.» buyurdu.
4- (...) Bize Kuteyhe rivayet etti. (Dedi ki) ; Bize Mugîre b. Ab-dirrahman, Ebu'z-Zinad'dan, o da A'rac'dan, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti ki: Resûlüllah (Sallailahü Aleyhi ve Sellem) :
«Sakin sizden biriniz : Vay dehrin musibetine! demesin. Çünkü dehr ancak Allah'dir.» buyurmuslar.
5- (...) Bana Zühcyr b. Harb da rivayet etu. (Dedi ki) : Bize Ce-rîr Hisâm'dan, o da Ibni Sîrîn'den, o da Ebû Hüreyre'den, o da Peygamber
(Sallallahü Aleyhi ve Seüemydcn naklen rivayet etti:
«Dehre sogmeyin! Çünkü dehr ancak Allah'dir.» buyurmuslar.
Bu hadîsi Buhârî «Tevhid» ve «Tefsir» bahislerinde Ebû Dâvud «Kîtâbü'l-Edeb»'de; Nesâî «Tefsir»'de tahrîc etmislerdir.
Dehr aslinda bu âlemin müddetidir. Bilâhare her çok müddete dehr denilmistir. Zaman bunun hilâfmadir. Çünkü müddetin azma da, çoguna da zaman denilebilir. Ha&îs-i serifte dehrden murad gece ile gündüzü döndüren ve bütün isleri bunlarin içinde çeviren Allah'dir. Su halde :
«Dehre sögmeyIn...» demek dehrin yaratanina sögmeyin mânâsina gelir. Câhiliyyet devrinde Arabiarin basma bir musibet gelirse, onu dehre izafe ederlerdi. Hattâ Kur 'ân-i Kerim 'de beyân buyruldugu vecihle :

[1]

«Bizi ancak dehr helak eder.» demislei ve zamana sögmüslerdi. Çünkü dehrin Alîah tarafindan yaratildigini bilmezler, onu ezelî ve ebedi sanirlardi. Bundan dolayi kendilerine dehriye denilmistir.
«Âdemoglu bana ezâ ediyor...» cümlesi hakkinda Kurtubî sunlari söylemistir : «Bunun mânâsi: Bana öyle söz söylüyor ki : Bu siz eziy-yet duyan bir kimseye söylense bundan müteezzi olur. Allah eziyet duymaktan münezzehtir. Bu siz burada mecazdir. Bundan maksat onu kim söylerse Allah'in gazabina maruz olur. demektir.»

2- Üzüme Kerm Demenin Keraheti Babi

6- (2247) Bize Haccâc b. Sâir rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdür-rezzâk rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ma'mer, Eyyûb'dan, o da Ibni Sîrîn'-den, o da Ebû Hüreyre'den naklen haber verdi. Söyle demis : Resûlüllah (Sallaliahü Aleyhi ve Seilem):
«Sizden bîriniz dehre sögmesin. Çünkü dehr ancak Allah'dir. Ve sizden biriniz üzüme kerm demesin. Çünkü kerm müslüman kisidir.» buyurdular.

7- (...) Bize Amrü'n-Nâkid ile Ifani Ebî Ömer rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Süfyân Zührî'dcn, o da Saîd'den, o da Ebû Hüreyre'den, o da Peygamber (Saliallahü Aleyhi ve Sellem)'den naklen rivayet etti:
«Kerm demeyin! Çünkü kerm mü'minin kalbidir.» buyurmuslar.

8- (...) Bize Züheyr b. Harb rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Cerîr Hisam'dan, o da IbiiI Sîrin'den, o da Ebû Hüreyre'den, o da Peygamber (Sallaltahü Aleyhi ve Seilem)'den naklen rivayet etti:
«Üzüme kerm adi vermeyin! Çünkü kerm müslüman kisidir.» buyurmuslar.

9- (...) Bize (yine) Züheyr b. Harb rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Âli b. Hafs rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Verkâ', Ebu'z-Zinad'dan, o da A'rac'dan, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti. Söyle demis : Re-sûlüllah (Sallalîahü Aleyhi ve Sellem) :
«Sakin biriniz kerm demesin. Çünkü kerm ancak mü'minin kalbidir.» buyurdular.

10- (...) Bize Ibni Râfi' de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdü'r-Rezzâk rivayet" etti. (Dedi ki) : Bize Ma'mer, Hemmâm b. Münebbih'den naklen haber verdi. Hemmâm : Bize Ebû Hüreyre'nin, ResûlüIIahf5a//a//a/i/V Aleyhi ve Sellem) 'den rivayet ettikleri sunlardir diyerek bir takim hadîsler zikretmistir. Ki : Onlardan biri de sudur: Resûlüllah Çi leyh: ve Sellem) ve Sellem) :
«Sakin biriniz üzüme kerm demesin! Çünkü kerm ancak müslüman kisidir.» buyurdular.

11- (2248) Bize Ali b. Hasrem rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Isâ (yâni Ibni Yûnus) Su'be'den, o da Simâk b. Harb'dfen, o da Alkame b. VâiT-den, o da babasindan, o da Peygamber (Sallallahü A îeyhi ve Sellem) 'den nak-len haber verdi:
«Kerm demeyin! Lâkin habele (yâni üzüm) deyin!» buyurmuslar.

12- (...) Bu hadîsi bana Züheyr b. Harb da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Osman b. Ömer rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Su'be Simak'dan rivayet etti. (Demis ki) : Ben Alkame b, Vâil'i babasindan rivayet ederken dinledim ki: Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):
«Kerm demeyin! Lâkin Ineb ve hable deyin!» buyurmuslar.
Bu hadîsi Buhari «Kitâbü'I-Edeb»'de tahrîc etmistir. Ineb üzüm; hable yahut habele üzüm çotugu yâni bagi demektir. Kerm de ayni mânâya gelir. Ancak Arablar bu kelimeyi hem üzüm, hem bag. hem de sa-rab mânâlarinda kullanirlardi. Bir de sarab cömertlige sevk ettigi için ona kerm demislerdi. Bundan dolayi seriat bu

kelimeyi üzüme ve üzüm agacina isim yapmayi mekruh saymistir. Çünkü Arablar bu kelimeyi isitmekle çok defa sarab hatirlarina gelir, nefisleri kabarabilir, hatta içebilirlerdi. Resûlüllah (Sallallahü Alevhi ve SeUem) bu isme ancak müslüman bir adamin yahut mü'min kalbin lâyik oldugunu bildirmistir. Zira Kerm, keremden alinmistir. Mü'miniri kalbine kerm demesi; içinde îmân, hidâyet, nur, takva ve bu ismi hak eden sifatlar bulundugundandir. Müslüman kisi de böyledir. Lügat ulemâsinin beyânina göre Arablar cömert adam ve cömert kadin mânâsina «Racülün kermün» ve «Imraetün kermün», «Nis-vetün kermün» derler.

3- Köle, Cariye, Efendi ve Seyyid Kelimelerini Kullanmanin Hükmü Babi

13- (2249) Bize Yahya b. Eyyûb ile Kuteybe ve Ibni Hucur rivayet ettiler. (Dediler ki) ; Bize Ismail, (bu zat Ibni Cafer'dir.) Alâ'dan, o da babasindan, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti ki : Resûlülîah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):
«Sakin biriniz abdim ve emem demesin! Hepiniz Allah'in abdleri ve hepinizin kadinlari Allah'in emeleridir. Lâkin benim gulamim, benim cariyem, benim fetâm, benim fetâtim desin!» buyurmuslar.

14- (...) Bana Züheyr b. Harb da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ce-rîr A'mes'den, o da Ebû Sâüh'den, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti. Söyle demis: Resûîüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):
«Sakin biriniz benim abdim demesin! Zira hepiniz Allah'in abdlerIsi-niz, Velâkin fetam desin! Köle ds Rabbim demesin, lâkin seyyidim desin!» buyurdular.

(...) Bize Ebû Bekr b. Ebî Seybe ile Ebû Küreyb de rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Ebû Muâviye rivayet etti. H.
Bize Ebû Saîd El-Esecc de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Veki' rivayet etti.
Her iki râvi A'mes'den hu Isnad ile rivayette bulunmuslardir. Ikisinin hadîsinde de :
«Köle efendisine mevlâm demesin!» cümlesi vardir. Ebû Muâviye'nin hadîsinde :
«ZIra sizin mevlântz Allah (Azze veCelle) 'dir.» ziyâdesi vardir.

15- (...) Bize Muhammed b. Kâfi' de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdürrezzâk rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ma'mer Hemmam b. Müneb-bih'den naklen haber verdi. Hemmâm ; Bize Ebû Hüreyrc'nin Resûlüllah (Saüallahü Aleyhi ve Sellem):
«Biriniz : Rabb'me su ver, Rabbini doyur, RabbIne isik getir, demesin. Yine sizden biriniz : Rabbim demesin! Seyyidim, mevlâm desin! Ve biriniz : Abdim, emem demesin! Fetam, fetâhm, gulâmim, desin!» buyurdular.
Bu hadisi Buhar i «Itk» bahsinde tahrîc etmistir.
Abd ve eme, kul mânâsina gelirler. Biri erkege, digeri kadina isim olmustur.
Gulâm : Oglan ve hizmetçi; fetât, genç kiz demektir.
Rab: Mürebbî, sâhib, mâlik ve AÎIah manasinadir.
Ulemânin beyânina göre bu hadîslerden iki sey murad edilmistir. Birincisi : Baskasinin mali olan bir köle veya cariyenin sahibine rabbim dememesi gerekir. Çünkü rab olmanin hakikati Allah'a mahsustur. Gerçi Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) kiyamet alâmetlerini beyân ederken :
«Cariyenin rabbini yahut rabbesini dogurmasidir.» demistir. Fakat bu cevazi bildirmek içindir. Nehiyden murad bu sözün kullanilmamasi ve Met hâline getirilmemesidir. Nadiren kullan ilmi süt. Bir de bu kelimenin mutlak olarak kullanilmasi nehyedilmistir. Yoksa baska bir seye izafetle kullanilmasinda beis yoktur. Rabbüsselem, Rabbülmal gibi terkibler hakkinda söz yoktur. Kölenin sahibine seyvidim, yâni efendim demesi yasak edilmemistir. Çünkü seyyid kelimesi Allah'a mahsus degildir. Ve Allah hakkinda Rab kelimesi gibi kullanilmamistir. Hatta Kaadî Iyâz Imam Mâ1ik'in dualarda Allah hakkinda Seyyidim denilmesini mekruh gördügünü nakletmistir. Allah Teâlâ'ya Kur'ân-i Kerîm 'de ve mütevâtîr hadîslerde Seyyid denilmemistir. Su

halde kölenin sahibine seyyidim, efendim demesinde bir iskâl veya iktibas yoktur. Kölenin sahibine mevlâm diye hitab etmesinde dahî beis yoktur. Zira Mevlâ kelimesinin on alti kadar mânâsi vardir. Mâlik, sâhib ve yardimci mânâlari da bunlardandir. Gerçi babimizin üçüncü rivayetinde «Köle de sahibine mevlâm demesin!» ibaresi göze çarpiyorsa da Kaadî Iyâz bu cümlenin A'meg'den rivayetinde râvilerin. ihtilâf ettiklerini, bâ-zilarmm onu hiç anmadiklarini söylemis : «En dogrusu bu cümleyi hazfetmektir.» demistir.
Ikincisi : Bir kimsenin sahibi bulundugu köle ve cariyesine abdim, emem (yâni kulum) demesi mekruhtur. Çocugum, kizim, gencim gibi sözler kullanacaktir. Zira Rab kelimesinde oldugu gibi,, abd kelimesine dahî müstehak olan yalniz Allah'dir. Yâni kulluk Allah'a yapilir. Bir de bu kelimede mahlûka yarasmayan ta'zim mânâsi vardir. Resûlüllah (Sallailahü Aleyhi ve Sellem):
«Hepiniz Allah'in kullarisiniz buyurarak bu kelimeyi niçin yasak ettigini bildirmistir. Oglum, kizim gibi kelimelerde böyle bir mânâ yoktur.»

4- Insanin : Nefsim Habis Oldu, Demesinin Mekruh Olusu Babi

16- (2250) BIze Ebû Bekr b. Ebî Seybe rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Süfyân b. Uyeyne rivayet etti. H.
Bize Ebû Küreyb Muhammed b. Alâ' da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Üsâme rivayet etti.
Her iki râvi Hisâm'dan, o da babasindan, o da Âise'den naklen rivayet etmislerdir. Âise söyle demis : Resûlüllah (Sallailahü Aleyhi ve Sellem):
«Sakin biriniz : Nefsim pis oldu, demesin! Lâkin : Nefsim kötülesti, desin!» buyurdular.
Bu, Ebû Küreyb'in hadîsidir. Ebû Bekr. ise : «Peygamber (Sullallahit Aleyhi ve Sellem)'den» dedi. «Lâkin» kelimesini anmadi.

(...) Bize fcu hadîsi Ebû Küreyb de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Muâviye bu isnadla rivayette bulundu.

17- (...) Bana Ebu't-Tâhir ile Harmele rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Ibni Vehb haber verdi. (Dedi ki) : Bana Yûnus, Ibni Sihab'dan, o da Ebû Ümâme b. Sehl b. Huneyf'den, o da babasindan naklen haber verdi ki: Resûlüllah (Saliaüahü Aleyhi ve Selîem):
Biriniz : Nefsim pis oldu, demesin! Nefsim kötülesti, desin ^buyurmuslar.
Bu hadîsi Buhârî «KHâbü'I-Edeb»'de; Nesâî «Elyevm vel-leyle»'de tahrîc etmislerdir.
Lügat ulemâsina göre «habuset» ile «Iâgiset» kelimeleri arasinda mânâca fark yoktur. Her ikisi de pis ve çirkin oldu mânâsina gelir. Lâkin hubus lâfzi çirkin görüldügü için kullanilmamasi tavsiye buyurulmustur. Çünkü Arablar lâfizda edebe riâyet ederler, çirkin söz kullanmazlardi.
Ibnü'l-Arabî'ye göre «lâgiset»'in mânâsi daraldi, demektir. Gerçi Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Seilem) sabah namazina kalkamayan için : «Habis nefisi» tenbel» demisse de bu söz müphem bir sahis için verilen bir haber mâhiyetinde oldugundan söylenmesi mahzurlu degildir. Râgib : «Habis kelimesi îtikadda bâtil, sözde yalan, fiilde çirkin mânâlarina kullanilir.» demistir. Ibni Battal da buradaki nehyin vucub için degil, edeb ve nezâket babinda oldugunu söylemistir.

5- Misk Kullanmak, Miskin En Güzel Koku Olmasi, Feslegeni ve Güzel Kokuyui Reddetmenin Keraheti Babi

18- (2252) Bize Ebû Bekir b. Ebî Seybe rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Üsâme Su'be'den rivayet etti. (Demis ki) : Bana Huleyd b. Cafer, Ebû Nadra'dan, o da Ebû Saîdi Hudrî'den, o da Peygamber (Sallaîkûiü Aleyhi ve Sellemf'den naklen rivayet etti. Söyle buyurmuslar:
«Benî Israil'den kisa bir kadin iki uzun kadinla birlikte yürüyor m us, bu sebeple odundan iki ayak ve altindan kapali kilitli bir yüzük edinmis. Sonra içine misk doldurmus. Misk kokularin en güzelidir. Ve bu iki kadinin

arasinda geçmis gitmis, onu taniyamamislar. Eiiyle de söyle yapmis.» Su'be elini silkmis.

19- (...) Bize Amru'n-Nakid rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Yezîd b. Hârûii Su'be'den, o da Huleyd h. Cafer ile Müstemir'den rivayet etti. (Demisler ki) : Bize Ebû Nadrâ'yi Ebû Saîdi Hudrî'den rivayet ederken dinledik ki: Resûlüîlah (Sallaliahü Aleyhi ve Sellem) Benî Israil'den yüzügüne misk dolduran bir kadin anlatmis. Misk kokularin en güzelidir.

20- (2253) Bize Ebû Bekr h. Ebî Seybe ile Züheyr b. Harb ikisi birden EI-Mukrî'den rivayet ettiler. Ebû Bekr (Dedi ki) : Bize Ebû Abdir-rahman El-Mukrî', Saîd b. Ebî Eyyûb'dan rivayet etti. (Demis ki) : Bana Ubeyduîlah b. Ebî Cafer, Abdurrahman El-A'rac'dan, o da Ebû Hüreyre'-den naklen rivayet etti. Ebû Hüreyre söyle demis: Resûlüîlah (Sallaliahü Aleyhi ve Sellem):
«BIr kimseye reyhan takdim edilirse onu reddetmez. ZIra reyhanin tasinmasi, hafif kokusu güzeldir.» buyurdular.

21- (2254) Bana Harun b. Saîd El-Eylî ile Ebu'^-Tâhir ve Ahmed b. îsâ rivayet ettiler. Ahmed haddesenâ; Ötekiler ahberana tâbirlerini kullandilar. (Dediler ki) : Bize Ibni Vehb haber verdi. (Dedi ki) : Bana Mah-rame babasindan, o da Nâfi'den naklen haber verdi. Nâfi' söyle demis : Ibni Ömer koku süründügü vakit karisiksiz öd, bir de ödle karistirilmis kâfur sürünür, sonra: Resûlüllah (Sallallahii Aleyhi ve Sellem) iste böyle ko-kulanirdi, derdi.
Nevevî diyor ki : «Kisa kadinin odundan bacak yaptirmasina gelince : Bizim seriatimizda bunun hükmü sudur : Eger kadin bununla bilinmemek için kendini örtmek gibi sahih ser'î bir maksad güttü ise beis yoktur. Büyüklenmeyi veya erkekleri aldatmak için kusursuz kadinlara benzemeyi kasdetti ise bu haramdir.»
Reyhan; lügat ve garibi hadîs âlimlerine göre güzel kokulu her nebattir. Kaadî Iyâz: «Bence ondan bu hadîste bütün kokular kas-dedilmis olacaktir. Filhakika Ebû Dâvud 'un bir rivayetinde bir kimseye güzel koku takdim edilirse denilmis. Buhârî'nin Sahîh'inde dahî Peygamber (SallaUahü Aleyhi ve Seliem) güzel kokuyu reddetmezdi, bu-yurulrnustur.» diyor.

Bu Hadislerden Çikarilan Hükümler:

1- Misk, kokularin en güzelidir. Temiz olup, alinip satilmasi, beden ve elbisede kullanilmasi caizdir. Bu hususta bütün ulemâ müttefiktir. Gerçi diriden kesilen sey les sayilir seklinde bir kaide vardir. Misk de gazel denilen hayvandan elde edilirse do, bu o hayvanin yavrusu mânâsinda-dir. Diri hayvandan ayrilan yavru, yumurta, süt gibi seyler temizdir.
2- Kendisine reyhan takdim edilen kimsenin özürsüz onu reddetmesi mekruhtur.
3- Koku sürünmek kadinlara oldugu gibi erkeklere de müstehaktir. Yalniz erkeklerin süründügü kokunun rengi olmamalidir. Erkekleri cum'a ve bayram günlerinde ve keza ilim ve zikir meclislerinde güzel koku sürünmeleri te'kîden müstehabdir. Kadinin mescide veya herhangi bir yere giderken koku sürünmesi mekruhtur.

---

[1] Sûre